

דרשת
שבת הגדול

מאת
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנת תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י
מוכז מועדני מלך וויזן
גליון אלף רפ"ז

נתנדב ע"י ידידינו
מוה"ר שמואל ראאב הי"ו

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' משה יצחק ב"ר שלמה ע"ה

נפטר ו' טבת תשס"ד לפ"ק

אמו מרת בילא קראסל ב"ר שמואל ע"ה

נפטרה ז' דחנוכה תשע"ד לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

דרשת שבת הגדול (פי טהרה) תשפ"ב לפ"ק

בסוגיא דאין יוצאין בחלות תודה

(פסחים לה.)

דאין מערבין שמחה בשמחה, הוא ממעמא דאין עושין מצות חבילות חבילות, וזהו דאורייתא מקרא (דברים מז-יד) ושמחת בחגך, ואכילת קדשים הוי גם כן מצוה, ויש באכילת לחמי תודה מצות מצוה ומצות אכילת קדשים, ואין עושין מצות חבילות חבילות ע"כ.

*

ובדי לבאר הקושיא יש להקדים איזה הקדמות, חדא דלדברי רש"י (לה. ד"ה אין), ותוסי' (לה. ד"ה חלות) מ"ירי הסוגיא בלחמי תודה שעדיין לא נשחט עליהן הזבח, ולא קרא עליהן שם, אלא עשאן והכינן לדעת כן, ואפילו הכי פסולה משום דבשעת עשיית העיסה לא עבדה לשם ראוי לשבעה, ואם כן בשעת אכילתו הוי לפניו רק מצות מצוה, כי עדיין לא נשחט הזבח ולא נקרא עליהן שם תודה. וצריך לומר דהקושיא סובבת לפי מה שביאר בנודע ביהודה (תנינא

בגמרא (פסחים לה.) חלות תודה ורקיקי נזיר אין יוצא בהן, מנא הני מילי, אמר רבה דאמר קרא (שמות יב-יז) ושמרתם את המצות, מצוה המשתמרת לשם מצוה [כל שימור שאתה משמרת שלא תחמיץ התכוון לשם מצוה של מצוה], יצתה זו שאין משתמרת לשם מצוה [של מצות פסח] אלא לשום זבח. רב יוסף אמר, אמר קרא (שם יב-טז) שבעת ימים מצות תאכלו, מצוה הנאכלת לשבעת ימים, יצתה זו שאינה נאכלת לשבעת ימים אלא ליום ולילה [דלאחר יום ולילה הויא נותר] ע"כ.

ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורא די ח"ג סימן נב) נשאל, דתיפוק ליה דאין יוצאין בחלות תודה חובת מצוה, דכיון דקיימא לן אין עושין מצות חבילות חבילות (פסחים קב.), ולקצת פוסקים הוי דאורייתא, [לפי מה שכתבו התוס' (מועד קטן ה:) דמעמא דאין נושאין נשים במועד,

מצות עשה לישראלים באכילת קדשים קלים, כגון לאכול תודה ושלמים ע"ש. ובמנחת חינוך (מצוה קב אות א) כתב, ודעלם ממנו דעת רש"י (פסחים נט. ד"ה בשאר) שכתב, דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט-לג), אלמא אכילת קדשים מצות עשה בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל ע"כ.

ומענתה לדעת הרמב"ם דליכא מצות עשה באכילת ישראל בקדשים קלים רק לכהנים, אם כן אי אפשר לומר דמעם שאין יוצאין בתודה, משום דאין עושין מצות חבילות, דהרי באכילת ישראל לחמי תודה ליכא רק חדא מצוה, מצות אכילת מצה, ושפיר צריכין קרא שאין יוצאין בו משום שימור לשם מצוה, או שצריכה מצה לשבעה. ואין הכי נמי לכהנים יש בלאו הכי איסור משום דאין עושין מצות חבילות. ובה תתיישב גם כן קושיית הלחם שמים (שם ד"ה בחלה) מדוע לא נקט המשנה הדין בלחם הפנים שהיא מצה (מנחות נו.) ע"ש. והיינו משום דלחם הפנים נאכל רק לכהנים, ויש מצות עשה באכילתו, וממילא אין עושין מצות חבילות, והמשנה משמיענו חידוש בלחמי תודה, דלישראל ליכא מצוה באכילתו, וליכא רק חדא מצוה של מצות מצה בפסח. — אך להפוסקים דיש מצות אכילת קדשים גם בקדשים קלים לישראל, שפיר יש להקשות דלזה אין

אז"ה סימן פב) דהמוניא מיירי בשנשחט עליהן הזבח, ואוכל חלות תודה ממש שקרא עליה שם, ושפיר הקשו דאי הכי תיפוק ליה דאין יוצאין בו משום דאין עושין חבילות חבילות.

גם יש לומר דהקושיא היא על התוסי שהכריחו דעל כרחק מיירי שלא נשחט עליהם הזבח ולא הוקדשו, דאי הוקדשו תיפוק ליה דבעינן מצתכם דגמרינן לחם לחם ע"כ. אשר על הכרח זה יש לדון, דיכולין לומר דהוקדשו לתודה, אך דהמשנה סבירא ליה כרבי יוסי הגלילי דבקדשים קלים חלק הבעלים הוי ממון בעלים לקדש בו אשה, ולא הוי ממון גבוה (בבא קמא יב.), ושפיר הוי מצתכם (כמבואר בנודע ביהודה שם). והוי להו להתוסי להכריח כן, משום דאי הוקדשו הרי יש באכילתו מצות אכילת קדשים, ואין לצאת בו חובת מצה, משום דאין עושין מצות חבילות.

*

עוד יש לבאר, דהנה ברמב"ם (הי מעשה הקרבנות י-א, ובספר המצות עשה פט) לא הזכיר מצות עשה של אכילת קדשים אלא על הכהנים, היינו באכילת קדשי קדשים, או המורם מקדשים קלים. וכן ביאר הרמב"ן בספר המצות שם שזהו שימת הרמב"ם. ובצל"ח (ביצה יב: ד"ה ומדי) נסתפק אם יש

דיש גם עשה דאכילת קדשים, ואין עושין מצות חבילות, דמעם זה מהני רק על הכהן העובד בבית אב שלו, שהגיע זה לחלקו, וגם להבעלים בחלקם, אבל שאר הכהנים, וכל בית ישראל חוץ מהבעלים, שמתרים לאכול מהם, היו צריכין לצאת, כי אצלם ליכא רק מצוה חדא של אכילת מצה, ושפיר צריכין טעמא אחרני דאין יוצאין בו.

*

גם יש לומר, דהנה במנחת חינוך (מצוה קלד אות א) הקשה, ביון דאיכא מצות עשה דאכילת קדשים, איך יכולין ליתן לקטן, הא אינו בר חיובא, ומבטלים הכהנים מצות עשה. וכתב דבאמת אין המצוה לאכול כולו, רק המצוה על כל אחד לאכול כזית כמו כל מצות עשה דאכילה, וכמו אכילת הפסח דכתיב (שמות יב-ה) ואכלו, ויוצא ידי חובתו בכזית, ואחר זה אינו מצווה עוד יותר, רק מצוה שיהא נאכל שלא יבוא לידי נותר ומותר ליתן לקטנים, הכי נמי בכל קדשים מצוה על הכהנים שיאכלו, היינו שיאכלו כזית, ויוצא הכהן אם אכל כזית, ויותר מזה יכול ליתן לקטן, דהמצוה היא ככל מצות עשה דאכילת פסח ומצה ודומיהם שיוצאים בכזית ע"כ.

ומעתה אחר שאכלו הכהנים או הבעלים מלחמי התודה כזית,

צריכין קרא מיוחד דאין יוצאין בו, דהא אין עושין מצות חבילות.

*

אמנם יש לומר לפי מה שביאר במנחת חינוך (שם) דגם באכילת קדשים לכהנים, אם כי הקדשים נאכלים לכל הכהנים, קדשי קדשים לזכרי כהונה, וקדשים קלים גם לנשיהם ולבניהם הקטנים ולעבדיהם, מכל מקום המצוה לאכול הוא רק על הכהנים של אותו בית אב, שהתורה צוותה לחלק להם הקדשים לערב, עליהם יש ציווי גם לאכלם, אבל מי שאין לו חלק בהחלוקה, אם כי רשאים הם לאכלם, אבל לא שייכה המצוה כלל עליהם. וגם כהנים של אותו בית אב, אלא שלא היו ראויים לעבודה בשעת הקרבן, כגון שהיו טמאים, דאין חולקין לערב, ובודאי רשאים לאכול, אבל ביון דהתורה לא זיכתה להם בחלוקה, אם כן אין מגיע להם, ואין מצוה עליהם כלל, רק אותן שהם בכלל חלוקה התורה זיכתה להם, ומשלחן גבוה זכו ומוטל עליהם לאכול, ואם לא אכלו בימלו מצות עשה. וכמו כן בקדשים קלים שנאכלים להבעלים, רק עליהם יש מצוה באכילתן, לא כן נשיהם ובניהם ועבדיהם שרשאיין לאכול, אבל אין מצוה באכילתן ע"כ.

ואם כן אי אפשר לומר בטעם המשנה דאין יוצאין בלחמי תודה, משום

נאכלים ולא יותירו ממנו, ובהצטרפם יחד, לאכלו כולו, נתקיים מצות עשה ואכלו אותם אשר כופר בהם וכו' ע"ש.

ומבואר שם עוד (בדי"ה ובזכחים) דאם נפסל ממנו משהו על ידי בליעת פסולים לא קיימו מצות עשה של אותו קרבן כלל ע"ש. וצריך ביאור, דהא כל כהן מברך על אכילת קדשים, כמבואר ברמב"ם (הי בכורים א-ב) דכל האוכל מתנה שיש בה קדושה, מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך ע"ש. ואיך תיקנו לברך מספק, הלא יתכן שישאר משהו מהקרבן אצל שאר הכהנים שלא יאכלוהו, ולא נתקיים המצוה. ועוד דכיון שהמצוה היא רק שיתאכל הקרבן, ולא חיוב על קרקפתא דגברא, איך מברכין הרבה כהנים על מצוה אחת, שכל אחד מקיים ממנו רק חלק. (עיין חק יעקב סימן תלב סק"יא).

ועל כל פנים היוצא מזה, דיש לנו שלש שיטות בחיוב אכילת קדשים. חדא, דעת המנחת חינוך שיש חיוב על כל כהן לאכול מחלקו כזית אחד, והשאר נאכל רק שלא יגיע לידי נותר, ונאכלין גם לקטנים שאינם בני מצוה. שנית, שיטת השאגת אריה דיש חיוב עשה על כל כזית וכזית. שלישית, שיטת החתם סופר דליכא מצוה על האכילה אלא שיהא נאכל, והיינו שהמצוה היא

אין עוד חיוב מצוה על אכילת שאר הקדשים, אלא שצריכין להשתדל שלא לבוא לידי נותר, אבל אין האכילה בעצם מצוה עוד, ואם כן כשאוכל לחמי תורה לשם חיוב מצוה אין בזה שוב משום אין עושין מצות חבילות, כי אין לפנינו כעת רק מצוה חדא של מצוה, ועל כן שפיר צריכין קרא שאין יוצאין בלחמי תודה.

אמנם השאגת אריה (סימן צו) העלה, דמצות עשה דואכלו את הפסח, קאי על כל הפסח ולא על כזית ממנו, וכן גבי עשה דואכלו באכילת קדשים קאי על כל הקרבן ולא על כזית לחוד ע"ש. ולפי זה יש קיום מצות עשה על כל מה שאוכל, ושפיר יוצדק הקושיא איך יוכל לצאת מצות מצוה בקדשים, הא אין עושין מצות חבילות חבילות.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סימן קמ אות ב) העלה מהגמרא (יומא לט.) בלחם הפנים כל כהן שמגיעו כפול וכו', דאין חיוב מצות עשה על האוכל קדשים שיאכל כזית, דאם כן לא היו רשאין לחלק את הקדשים לכמה כהנים שיגיע לאחד כפול, ואין שום אחד מהם מקיים מצות עשה בכל הקדשים, חוץ מפסח שבו מחוייב כל אחד לאכול כזית, אבל שארי קדשים מצות עשה הוא שיהיה זה הלחם הפנים או המנחה והחטאות

דבעינן שיהיה לבו פנוי למצוה אחת ולא יפנה עצמו הימנה ע"כ. ובתוס' (פוסה ח. ד"ה והא) כתבו טעם אחר, דאין עושין חבילות משום דמיחזי עליה כמושא ע"כ. (וכן מבואר ברש"י שם, שנראה כמו שהיו עליו למשאוי וממהר לפרק משאו). ולכאורה תרי טעמי למה לן. וכבר העיר בזה בקהלת יעקב (תוספות דרבנן א-א) להמחרי"ט אלגאזי.

ובפשטות יש לומר דטעמא שיהא לבו פנוי למצוה, אתי שפיר רק למאן דאמר מצות צריכות כוונה (ראש השנה כח.), וכאשר עושה שתי מצות ביחד יש חסרון בכוונת המצוה, דאין אדם יכול לכויין דעתו לשני דברים כאחד (עיין ראב"ד הי פרה אדומה ז-ג), אבל למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, הרי אין צריכין כוונה כלל לקיום המצוה, ולא איכפת לן שאין לבו פנוי להמצוה (עיין שו"ת דובב משרים ח"א סימן ס אות ג). ועל כן צריכין אנו לטעמא אחרת דאין עושין מצות חבילות משום דמיחזי עליו כמושא.

אמנם יש לומר בזה עוד, במה שצריכין לתרי טעמא דאין עושין מצות חבילות. כי טעמא שיהא לבו פנוי למצוה לא שייך כאשר שתי המצות מתקיימת זה אחר זה ולא ביחד, וכגון מה שאמרו (פסחים קב:) דאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד, כגון

על החפצא שיתאכל, ולא על הנברא שאוכל, ואין חיוב באכילת כזית דייקא.

*

ולכאורה יש לומר בזה עוד, דלמאן דאמר (פסחים קיד:) דמצות צריכות כוונה, ואם לא כוון להדיא לקיים בזה המצוה, אין כאן מצוה. אם כן האוכל לחמי תודה ולא כוון לקיים בזה מצות אכילת קדשים, וכוון רק על קיום מצות מצה, אין בזה משום אין עושין מצות חבילות, דהא לא קיים באכילתו רק מצוה חדא, ושפיר צריכין קרא דגם באופן זה לא יצא.

ולמאן דאמר מצות אין צריכות כוונה (ראש השנה כח.), ואם כן בסתמא יוצא שתי מצות כחדא גם בלי כוונתו, והוי ליה מצות חבילות, מכל מקום אם כוון בהדיא שלא לצאת אינו יוצא (תוסי סוכה לט. ד"ה עובר). ואם כן יתכן שיאכל לחמי תודה, ורוצה לצאת בו רק מצות מצה, וכוון להדיא שלא לצאת בו מצות אכילת קדשים, והוי ליה רק מצוה חדא, ואין כאן מצות חבילות, וצריכין קרא שאינו יוצא.

*

אך יש לדון בזה עוד, דהנה בטעם דאין עושין מצות חבילות, מבואר בתוס' (מועד קטן ח: ד"ה לפי) דהוא משום

צוותה על מצוה, ואמרה שיש בפעולה זו קיום שתי מצות יחד, אי אפשר לומר מיחזי כמשא, כי משמא קא זכי ליה שבפעולתו מתקיימת שתי מצות, אבל הוא לא עשה שום פעולה מעצמו שיחול על דבר זה שתי מצות כאחד. ולכן בנושא אשה במועד, שמוטל עליו היום שתי מצות של שמחה, שמחת יום טוב, ושמחת נישואין, ובשמחתו הטיל הי עליו קיום שתי מצות, אין בזה משום מיחזי כמשא. אבל עם כל זה אין נושאים נשים במועד, משום אין עושין מצות חבילות, מטעם שיהא לבו פנוי למצוה, דכיון דאי אפשר לכיין כראוי לשתי דברים, חסר אצלו בקיום המצוה, ואי אפשר לעשותם ביחד, ואין נושאים במועד.

ומענתה בנידון דידן, באכילת מצה של תודה בליל פסח, אם נאמר שאסור משום אין עושין מצות חבילות, על כרחך שאין הטעם דמיחזי כמשא, דהתורה אמרה שבאכילה זו של מצת תודה בלילה זו יש בה קיום שתי מצות, חדא של אכילת קדשים, וחדא של אכילת מצה, והוא לא עשה שום פעולה לצרפם יחד, אלא אוכל הקדשים שנצטוו לאכלם, וכזה יש קיום שתי מצות, אי אפשר לאסור מטעם מיחזי כמשא. אמנם נשאר טעם השני דצריך שיהא לבו פנוי לכוונת המצוה, ואי אפשר לכיין לשתי דברים יחד, ויחסר לו כוונת המצוה, על כן אי אפשר לו לקיימם

ברכת המזון עם קידוש או הבדלה, משום דאין עושין מצות חבילות. דבזה אין לאסור משום שיהא לבו פנוי למצוה, דהא אחר שבירך ברכת המזון, לבו פנוי למצוה הבאה אחריה מצות קידוש או הבדלה. ועל כרחך שבזה צריכין אנו למעמא דמיחזי כמשא, במה שמסדר שתי פעולות שונות על כוס אחד בזה אחר זה, ואינו לוקח כוס מיוחד לכל מצוה. וכמו כן בהא דאין משקיין שתי סטות כאחת (טוטה ח.), שמעמיד שתייהן בעזרה בבת אחת להשקותן, אף על פי שאין שותות כאחת (תוסי שם ד"ה אין), לא שייך מעמא שיהא לבו פנוי למצוה, שהרי משקה אותן זה אחר זה, ויוכל לכיין לכל אחת במצותה, אך מכל מקום נראה כמשא, שמעמידן יחד כאחת לפטור מצותו, ולכן שם דייקו התוסי (ד"ה והא) וכתבו מעמא דמיחזי כמשא.

ולעומת זה מעמא דמיחזי כמשא, שייך רק כאשר האדם יש לפניו שתי פעולות של מצוה, ויוכל לסדר כל פעולה לעצמה, והולך ומצרף שתייהם יחד, כגון לומר שתי קדושות על כוס אחד בזה אחר זה, ברכת המזון עם קידוש, שלוקח כוס של יין רשות, ומסדר עליו שתי מצות כאחד. או להעמיד שתי סטות כאחת, שיוכל להעמיד כל אחת לעצמה, בזה מיחזי כמשא, שממהר לפרק משאו, אבל כאשר האדם אינו עושה שום פעולה לצרפם, אלא התורה

סוף בנו מהול, ומשום הכי אינו צריך שליחות וכשר על ידי נכרי עייש.

ולפי זה במצות אכילת קדשים, שתכלית המצוה היא שתהא הקרבן נאכלת, ולפי דברי החתם סופר הנ"ל הרי זהו עיקר המצוה, ואין שום חילוק באיזה אופן שנאכל, שנאכלת גם לקמנים שאינם בני מצוה כלל. אם כן באכילת לחמי תודה אין צריכין כלל לכוונת המצוה, ולא נשאר רק חיוב כוונה על מצות מצה, ואם כן אין לאסור משום אין עושין מצות חבילות, שאין לכו פנוי לכוין בשתי מצות יחד, כי לאכילת קדשים אין צריכין כוונה, ושפיר יוצאין ממעם זה.

ובזה יתיישב גם כן מה שהקשה בקהלת יעקב (שם) בהא דאמרו (שבת כד): דאין מדליקין הנרות בשמן שריפה [שמן של תרומה טמאה] ביום טוב, ופריך בגמרא מעמא מאי עייש. ולא אמרו בפשימות משום דאין עושין מצות חבילות, מצות שריפת קדשים, ומצות הדלקת נר יום טוב עייש. והוא משום דמעמא דמיחזי כמשא לא שייך כאן, דשני המצות באין לפנינו ביחד על הנר הזה, שריפת תרומה טמאה, והדלקת נרות דיום טוב, והוא לא עשה בזה שום פעולה שנאמר שמיחזי עליו כמשא, ולא נשאר רק מעם השני שיהא לכו פנוי למצוה, והכא בשתי מצות הללו, תכלית

ביחד, ומוטל עליו לאכול מתחלה כזית מצה של חולין לשם מצות מצה, ושוב יאכל המצה של תודה לקיים בה מצות אכילת קדשים לבדה. אך מעם זה לא שייך רק למאן דאמר מצות מצות אין כוונה, אבל למאן דאמר מצות מצות אין צריכות כוונה, הרי אין צריכין כוונה כלל, ואין לאסור עשיית מצות חבילות מטעם שיחסר הכוונה, ולא נשאר רק מעם דמיחזי כמשא, וזה לא שייך בנידון דידן, על כן צריכין למעמא אחרינא של שימור לשם מצה או דצריכין מצה לשבעה.

*

אמנם יש לומר דבנידון דידן גם למאן דאמר מצות צריכות כוונה, אין לאסור אכילת לחמי תודה לקיום מצוה מצה, מטעמא דאי אפשר לכוין לשתי מצות יחד. והוא על פי מה שהידש במלא הרועים (מצות צריכות כוונה אות ט) דבקיום מצות מילה יוצאין גם בלי כוונה, דכיון שנעשה תכלית המצוה ועיקר פעולתה, אשר עליה הסובב של המצוה, והיא הסרת הערלה המאוסה, ורושם אות ברית בכשרו, נתקיים המצוה גם בלי הכוונה, כיון דתכלית המצוה נעשתה בשלימות עייש. וכן כתוב בחידושי רבי עקיבא איגר (עבודה זרה כז): דמצוה על האב שיהיה בנו מהול וכרות עור המחפה לגיד, וכל שנעשה כן מהני, דסוף

בעצים ואבנים, ובכגון דא מצות אין צריכות כוונה, ושפיר אין לאסור משום אין עושין מצות חבילות חבילות.

המצוה מתקיימת גם בלי כוונה, שיהרומה טמאה נשרפת מן העולם, ויש עונג יום טוב בהדלקתם שלא נכשל

* * *

לו ה' נער ועגמת נפש וחלישות הדעת, כדי שיתן אל לבו לתקן את מעשיו, להתזונן דלא חשיד קוצ"ה דעביד דינא זלא דינא (ברכות ה:), ואין יסורין זלא עון (שבת נה:), ויתזונן צעוד מועד לתקן הכל בחיים חיותו.

דע"ל זה אמר הכתוב (משלי ג-א) מוסר ה' בני אל תמאס (אס יבוא עליך יסורין יהיו חציצין עליך. רש"י), ואל תקוץ בתוכחתו, כי את אשר יאהב ה' יוכיח (גלות אזנו ליישר דרכו. מנחות דוד), וכאז את בן ירעה (וכמו האז אשר יכין בהכאה לרעות את בנו להטיב דרכו, ולא לנקום נקם. שם). אז טוב לא נקרא מי שנותן לבנו כל מה שעולה על לבו, ומניחו לעשות כל מה שלבו חפץ, כי המונע מצנו שצט מוסר, אמר הכתוב (שם יג-כד) חושך שצטו שונא צנו (כי סופו יאח לתרבות רעה וימות צעונו. מנחות דוד), ואוהבו שחרו מוסר (האוהב את צנו מייסרו צעם השמר, צילדותו, עת יוכל לנטותו לכל אשר יחפוץ. שם).

ובבזו כן צנים אחס לה' אלקיכס, והקצ"ה הוא אבינו האהוב,

זאת תהיה תורת המלורע ציוס טהרתו והוצא אל הכהן וגו', וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע וגו' (יד-ג). הנה המלורע מוצא אל הכהן פעמיים, ציוס טהרתו מן הנגע, וכמו כן בתחלת ציאת הנגע, שאמר הכתוב (יג-ג) אדם כי יהיה צעור צשרו שאת או ספחת או צהרת, והיה צעור צשרו לנגע צרעת, והוצא אל אהרן הכהן או אל אחד מצבני הכהנים. ויש לדקדק על אומרו 'והיה' צעור צשרו לנגע צרעת, הלא אין והיה ללא לשון שמחה (צ"ר מצ-ג), ולשמחה מה זו עושה שמאל צעור צשרו נגע.

וגראה דהנה דוד המלך אומר (תהלים לא-כב) צרוך ה' כי הפליא חסדו לי צעיר מלור. ולכאורה תשועת ה' פליאה יותר בצצתו צעיר פרורה אין חומה, ממי שנמלא צעיר מצנר שהוא מוגן מאויציו צחומה וצריח. אך הענין הוא, כי צציאת נגעים ומאורעות על האדם טמונה צתוכה חסד ה', והוא לעורר את האדם מומן לומן על הנהגתו, מומין

מתעורר בשמחה באהבת קונו, שמשיגה עליו צעינא פקיסא לעוררו על מעשיו לתקנס צעוד מועד.

והנה פרשת שילוח המצורעים נוהגת רק צעירות מוקפות חומה שמשלחין מתוכן המצורעים (כלים א-ז), אשר החכם רואה צוה חסד רב מה' אליו לעוררו ללכת בדרך טובים. וזה שמברך ומהלל לה', 'ברוך ה' כי הפליא חסדו לי צעיר מצור', כאשר אני נמצא צעיר מצור, עיר מוקפת חומה, שממש נשתלחים המצורעים חוץ למחנה, שם אני מברך את ה', אשר אלני זהו חסד מופלא, להרגיש אהבת ה' אלינו, אשר אוהבו שחרו מוסר. ואמר דוד המלך זאת גם על עצמו, שאמרו חז"ל (סנהדרין קו). שנכשל פעם בחטא, וששה חדשים נצטרע דוד ע"ש.

ואומר הכתוב לצעל הנגע, אם רואה לתקן את מעשיו ולהסיר את נגעו מעליו, העצה לזה הוא, 'והוצא אל אהרן הכהן, ידבק עצמו בחכמי ישראל, והם ילמדו אותו הדרך הנכונה, ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי ז-ז). ואמר שוב, כי אינו צריך לזה חכם גדול וצדיק כאהרן הכהן, אלא יוכל להטיר גם על ידי 'אחד מצניו הכהנים', לא אלמן ישראל, דור דור ודורשיו, שעמד הקב"ה ושתלן בכל דור, ואין לך אלא כהן שצמיח, ואצלם יוכל למצוא

אהבתו אלינו הוא הרצה יותר מאהבת אב לצניס, ומגודל אהבתו שחרו מוסר, מעורר אותנו מזמן לזמן, ואינו חושך שצטו. וכאשר רואה אדם שינוי במצבו לרעה, צפרנסתו, או צבריאותו, או בצער גידול צניס, שידוכס, שלום בית וכו', החכם והנבון נותן אל לבו זהו תוכחת סימן להנהגתו, שיש לו לתקן את מעשיו, ואז יסתדרו שאר הדברים מאליו.

והנה על שצעה דברים נגעים צאים (ערכין טו.), וכל נגע שצא על האדם זהו לסימן כי מעשיו צריכין תיקון. והחכם והנבון מכיר צוה טובת ה' אליו, אשר אציו אוהבו שחרו מוסר, ומתחיל תיכף לתת לב על מעשיו, להתצונן צמה נכשל, ולתקן את מעשיו מכאן ולהבא. וזהו ממעלתן של ישראל שמקצלין זאת באהבה, כי באומות העולם כתיב (ישעיה ח-כא) והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו, ולא כן הם בני ישראל, הם מכירין הטובה המונחת בנגעים הללו, שניתנו לו כדי להתקרב על ידי זה אל קונו, ולא יהא לו אצדון נצחי על ידי חטאו.

ולכן אמר הכתוב 'אדם' כי יהיה צעור צשרו שאת או ספחת, אלל בני ישראל אשר אתם קרויין אדם (יצמות סא.), 'והיה' צעור צשרו לנגע צרעת, כאשר רואה הנגע הוא

תשובה זו שעשית היתה רק מיראת העונש של הנגעים שבאו עליך. ואין זה העיקר, אלא יש לך לעורר את האהבה המסותרת שיש בתוך לך לאצין שבשמים, תצונן על ריבוי הטובות שעושה ה' עמך יום יום, איה היא ההכרת הטוב על כל זה. וכאשר תעשה תשובה מאהבה אז תהפך כל הזדונות שלך לזכיות, וכל חטא שעשית יתהוה עוד ממנה מלוא תשובה להעלות לקוץ.

ובבזו שאמרו מושלי המשלים, כי צפור נאה ומפואר עולה בשויותו איזה זהובים. אבל צפור שמנייר אדם מנצב על הנייר, עד שדומה צמראיתו כמו צפור חיה, עולה השויות שלו מאה פעמים כמותו בערכו. והוא כי צפור החי זהו מדרכי הטבע שנבראו ככה, מה שאין כן הציור נעשה בחכמה מדבר שאין לו שום קשר לבעל חי. ולכן עבודת בני אדם תשובה יותר למעלה מעבודת המלאכים, שהם בטבעם קדושים וטהורים, והאדם בעבודתו מהפך החומר הגשמי להתעלות לרוחני. ומכל שכן כאשר זוכה ליקח החטא עצמו ולעשות ממנה מלוא, הרי זה תשובה לאין ערוך נגד מלוא שהיא בטבעה מלוא, ליקח אכילת כזית חזיר ולעשות ממנה אכילת כזית מלוא. וכמו שפירש צורע קודש צפרשתנו, והזרתם את בני ישראל מטומאתם (טו-לא), מלשון נזר

תרופה לנפשו. ואומרים לבעל הנגע, חבל על הזמן לטפל עצמו בהנגע עצמו, לחפש עזות ותחבולות איך יכולים להפטר מהמאורעות שעוברות עליו, כי זהו רק סיבת התוצאה, אלא יתקן שורש המחלה, שזהו בתוך תוכו, והכהנים משרתי ה' יורו אותו הדרך ילכו בה.

והבהן שולח את המנוגע לנאת מתוך המחנה חוץ להתצודד, לא תסתובב בעיר לבקש לך רופא שירפא אותך, ולא תחזור בין האנשים לשמוע סגולות שונות מה לעשות ארבעים יום וגושעתי, אלא שב יחידי בהתצודדות גמורה, גם טמאים אחרים לא ישבו עמך שם אלא צדד ישב (פסחים סו:), וכאשר יתקרב אדם אליך, תאמר אליו טמא אני ורחקו מעלי (שבת סו:). וכאשר תשב יחידי ימים ולילות, אז יעברו נגד עיניך כל ימי חיך מיום הוולדך, ותצונן צמעשיך מה צריך תיקון אצלך. ורק אז בתשובה שלימה יסתלק ממך הנגע, המאורעות שעוברין עליך, והנה נרפא נגע הצרעת 'מן הצרוע', לא תבוא לך רפואה ממקומות אחרות אלא ממך דייקא תרפא הנגע.

*

אמנם אחר שעבר הנגע וטיהר עצמו ממנו, אומר לו הכהן,

לעורר אותנו לשוב אל ה' מאהבה, אשר בתשובה מיראה נשאר עוד רושם מהחטא, שנהפכו לשגגות, לא כן בתשובה מאהבה אז מתקיים אם יהיו חטאיכם כשנים כשגג ילצינו (ישעיה א-יח), שלא נשאר רושם מהחטא, אלא הבגדים הם לבנים כשגג בלי שום לכלוך ע"כ.

ובד' יתן ה' שנוכה לקיים מצות ה', שאנו מזכירין פעמיים בכל יום, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ולהתקרב אליו מרוב אהבתינו אליו, ואז יכולים להעלות כל המעשים שעשינו במשך ימי חיינו, להיות מהם נור ועטרה, אשר הכתר והכבוד לחי עולמים.

*

איתא במדרש (ויק"ר ז-ד) אין צעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה, ממני אמה למד וכו', אף במצרים כן, (תהלים עח-מח) ויסגר לצרד בעירם ומקניהם לרשפים, ואחר כך ויך גפנם ותאנתם וישצר עץ גבולם, ואחר כך ויך כל צפור צאצאם ראשית לכל אונם. אף מחלון וכליון כן, בתחלה נגעה בהם מדת הדין בממונם, ואחר כך (רות א-ה) וימותו גם שניהם. ואף נגעים הבאים על האדם, תחלה הן באים בציתו, חזר צו טעון חליצה ואם לאו טעון נתיחה, הרי הן באים על

ועטרה, שיש ליקח את הטומאה, העונות והחטאים, ולהפוך אותם להעלותם לזר ומזר ועטרה.

וע"ל כן אמר הכתוב 'זאת תהיה תורת המצוה ציוס טהרתו', התורה שיש ללמד להמצוה ציוס טהרתו, שלא ישאר בתשובתו רק בתשובה מיראה מסיבת הנגעים, אלא יתעסם באהבת קונו לשוב אל ה' מאהבה, 'הובא אל הכהן', שישתדל שיתהפך החטא למזר ועטרה שיוכל להביאו לדורן אל הקב"ה, אשר אלקיכם כהן הוא (סנהדרין לט.).

וזאת היא עבודת האדם צימים הללו של חג הפסח, שמסוגלים לעורר אז ציתר שאת האהבה המסותרת בלב כל אדם, בזכירת הנסים והנפלאות שעשה ה' לנו, ואז הזמן לשוב אל ה' מאהבה. וכמו שפירש הרה"ק מהר"ש מצעלזא זי"ע בטעם שהולכין לשאוב מים שלנו. כי בראש השנה שעושין ישראל תשובה מיראה, חדונו נעשית רק שגגות, הולכין להנהר להשליך במזלות ים כל חטאותם. אבל בפסח זוכין לתשובה מאהבה, חדונו נעשו זכיות, על כן הולכין להנהר לשאוב חזרה מה שהשליכו בראש השנה, כיון שנתהוו ממנו זכיות ע"כ. וכ"ק אבא מארי זי"ל היה אומר בליל פסח, דזהו טעם לבישת הקיטל בגד לבן בליל הסדר,

יותר הוא נגעי גופו, כי ממנו חצי עליו יותר, וכיון שמדותיו של הקצ"ה הם רחמים, צאדם כזה שממונו חצי עליו ביותר, מתחילין בנגעי גופו, דעדיפא ליה מהיזק ממנו.

וביתר ביאור, כי האיש הנלצב אשר משיג תכלית חיותו בעולם, להרבות בתורה ומצותיה, ומכיר שעולם הזה הוא פרודור בפני העולם הבא, והתקן עצמן בפרודור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד-טו), וכל עניני עולם הזה הם כטפל בעיניו, ורק קיום התורה ומצותיה הם משאת חיי נפשו. אז אם יטרוך לזרור מה עדיפא ליה, נגע בגופו או נגע בממונו, יעשה חשבון בנפשו, הלא בשילות מחוץ למחנה לישיב צדד, יתבטל מכל שלשה עמודי עולם, תורה עבודה וגמילות חסדים, אין לו מנין להתפלל, אין לו חברותא וספרים ללימודו, אין אדם לפניו לעשות עמו חסד, ומה חשיבות יש לחיים כאלו. יותר טוב לו להעניש בנגעי בית, אמת כי יטרוך לפנות כל ביתו ולדור בדירה אחרת, ולפעמים יטרוך גם לנתון חלק מכותלי ביתו או כל ביתו, מכל מקום סדר עבודת קונו לא ישתנה, ויהא יומו ממולא בתורה ותפלה וגמילות חסדים כראוי.

אמנם מי שממונו חצי עליו ביותר, הממון מבבל עינו שכלו, והוא מוותר על תורה ותפלה עבור

בגדיו, חזר צו טעון כביסה ואם לאו טעון שריפה. הרי הם צאים על גופו, חזר צו יטהר ואם לאו צדד יש ע"כ. וכתוב באלשיך דזהו שאומר להכהן בנגעי בתים, כנגע נראה לי בצית (יד-לה), דמה שהיה אמור לצוא עלי, נמלא כעת בקירות 'צית' ע"כ. וכבר הקשו המפרשים דאם כן הוי ליה להקדים בתורה פרשת נגעי בתים תחלה, והתורה מתחלת בנגעי אדם, ואחר זה נגעי בגדים, ואחר כך נגעי בתים. (עיין אור החיים הק' יד-לד).

וגראדה להנה הכתוב אומר על המצורע, איש זרוע הוא טמא הוא, טמא יטמאנו הכהן, בראשו נגעו (ויג-מד). ויש בפסוק זה אריכות בכפל הלשון. אך הענין הוא, דאיתא בגמרא (ברכות סא:): ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (דברים ו-ה), רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך. הלא אם יש לך אדם שגופו חצי עליו מממונו לך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חצי עליו מגופו לך נאמר בכל מאדך [מן החצי עליו] ע"כ. הרי לנו כי יש שני סוגי בני אדם, יש שגופו חצי עליו מממונו, ואכלו עונש יותר הקל היא נגעי ביתו, כי גופו חצי עליו יותר, ויש אדם שממונו חצי עליו מגופו, ואכלו עונש הקל

השכל, שירדה תורה לסוף דעתו של אדם, כי הנאת ממונו השפיע עליו לדור צעיר כזה, ולכן ממונו נאזד.

ובצאתה כיון שיש בני אדם שממונס חציב עליהם יותר מגופם, ולהם עדיפא להו שיצואו עליהם נגעי אדם יותר מנגעי צמים. וצפרטו שיש נגעים שצאים על חטא של שצועת שוא להכחיש ממון חצירו, ועל הגזל, ועל צרות העין (ערכין טו.), אשר אנשים כאלו ממונס חציב עליהם ביותר, על כן לימדה תורה, שהגם שאין צעל הרחמים פוגע בצפשות תחלה, מכל מקום ישנס בני אדם שההתחלה היא בצנגעי גופו, כי ממונס חציב עליהם יותר מצער הגוף, ומציטול תורה ותפלה, צישיצתו צדד מחוך למחנה.

ולבן אדם הזה שהחורה מדבר ממנו כעת, שההתחלה שלו הייתה בצנגעי אדם, זה מורה כי חוך מטומאת הנגע שיש בצגופו, יש צחוך וחוכו עוד טומאה, כי ההון והעושר חשוצים אצלו יותר מציטול תורה ותפלה שיש בצנגעי הגוף. על כן אומר עליו הכחוצ 'איש צרוע הוא עמא הוא', ולא רק טומאה אחת של הנגע, אלא 'טמא יטמאנו הכהן', יורה לו הכהן כי יש עליו עוד טומאה, שנפשו מוזהמת, וממונו מסמא את עיניו מלהכיר תכלית חיותו, ואין הנגע רק צעור צשרו של ידו או רגלו,

ריוח ממון. וישנס אנשים שעושין כן יום יום, לא מתפלל כראוי צמתינות, כי נחפז הוא לממונו. אין לו שיעורי תורה כראוי כי צרוד צמסחרו. וכאשר עומד למצוא זיווג לבניו, יקדים לצחור שידוך שיש צו ממון, גם כאשר צבור זה יצטרך לוותר על הקרן, וצית של תורה ועצודת ה'. ועצור דירה נאה ורחצה יעוצב עיר מלאה חכמים וסופרים, ויצחר יותר לדור צין אנשים פשוטים, לוותר על התעלותו ועל חינוך צניו שיתחצרו עם שכניהם הרחוקים צמעשיהם והשקפתם ממנו. ואינו משים אל לבו דצרי התנא רצי יוסי צן קיסמא שאמר, בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואצנים טוצות ומרגליות שצעולם, איני דר אלא צמקום תורה (אצות ו-י).

ובציינו צעיר הנדחת כאשר הקימה את רוב העיר לעצוד עצודה זרה, שהורגין את כל עוצדי עצודה זרה שצתוכה, והלדיקים שצייניהם נפלטים. אמנס אמרה תורה, ואת כל שללה תקצן אל חוך רחוצה ושרפת צאש (דצרים יג-יז), וגם נכסי הלדיקים שצתוכה נשרפים, ויוצאים צעירוס וצחוסר כל. ואיתא בצגמרא (סנהדרין קיג.) אמר רצי שמעון מפני מה אמרה תורה נכסי לדיקים שצתוכה יאצדו, מי גרס להם שידורו צתוכה, ממונס, לפיכך ממונס אצד ע"כ. הרי לנו עד כמה הממון מצלצל עיני

במועדי קודש שהם שמונה ימים רגופים, אשר האדם פורש אז מטיירת מסחרו, הטלפון אינו מצלצל דעתו, ויושב שעות ארוכות בצית המדרש ובציתו, זמנים אלו מסוגלים ליקח לעצמו רגעים אחדים להתחזק על מעשיו והנהגתו, איך יוכל לשפר תכלית ימי חייו, צעבודת קונו לעצמו, וחינוך בניו ובנותיו, אשר זהו תכלית הזמני קודש שיציאו את האדם להתעלות, להכיר שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים מכל חיי העולם הבא, ומכל שכן מחיי העולם הזה.

*

הגדה זליל פסח אנו יושבין מסובין עם בני הבית יחד, כל אחד יודע שאין לנו בכל השנה לילה מרומם כזה, אור הבית מלאה אורה ושמחה, ויש לכל אחד הרגשה של התעלות צעת קיום מצות הלילה, סיפור יציאת מצרים ואכילת מצה ומרור. וכמו שפירשו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', שאין זה מחשבון הארבעה שאלות, אלא קריאה של התפעלות, כמו מה רבו מעשיך ה', מה טובו אהליך יעקב. שגם התינוק מכריז מתוך התפעלות על השינוי הגדול שמרגיש זלילה זו שאין כזאת בכל ימי השנה. ובאמת נריך ציבור הלא ישראל מלאים מצות כרמון, גם אכילת כזית פת זליל סוכות היו

אלא 'צראשו נגעו', הוא יש לו נגע ממארת צראשו, השקפתו ושכלו מנוגע, ויתן אל לבו לתקן תחלה נגעי ראשו, להכיר האמת, אשר כל עניני עולם הזה הם הצל הצלים, היום כאן ולמחר בקבר, ואין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אצנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים זליל.

ואומר שוב, כל ימי אשר הנגע זו יטמא, טמא הוא, זדד יש, מחוך למחנה מושבו (יג-מו). התורה נותנת לו עצה איך יוכל לנאת מהנגע שצראשו, ולשנות השקפותיו לטובה, והוא שכל זמן שיהא טרוד עוד בציתו המפואר ובמסחריו השונות, מרוצת החיים לא יתן לו מנוחה להתחזק בתכליתו, אלא 'זדד יש', תעוזב ציתך ומסחרך לאיזה ימים, תשב פנוי זלי טיירת המסחר והצני צית והחצרים שלך, ותתבודד לנפשך על תכלית החיים שלך, אז תכיר האמת, ותשנה את דרכך לאור צאור החיים הנצחי. ובהתבודד עצמך יחידי, תעלה על דעתך שתצוא יום שתפרד מכל אשר יש לך בעולם, ותשאר אז גם כן יחידי, ורק המעשים טובים, תורה ומצות, המה ילוך, ורק זהם תזכה לחיי נצחי בעולם הבא.

וימים כאלו אשר זדד יש זלי טיירות החיים, יש לכל אחד מאתנו בכל שצחות השנה, וצפרט

שה לצית אצות, והיתה אצלם מנזה זו כמנזח שלל רב, שניתן להם הזכיה לעשות רצון קונס בקיום מנזוח. [והזהירס ביחד אז על מנזח מילה ופסח, שמלו ישראל אצותו הלילה (רש"י יב-ו), להורות על השמחה שקבלוה כמו שקיבלו מתחלה מנזח מילה]. וקיימה אז כל הכלל ישראל יחד, איש לא נעדר, בשמחה וצאהבה לחוג את יציאתם ממנזרים. ולכן נשאר במנזח הפסח הארה רב על כל הדורות לקיימה בשמחה. וזמן שצית המקדש היה קיים שהקריבו קרבן פסח, אמרו חז"ל (פסחים פה:) כזית מנזח [תצורות גדולות היו נמנין עד שלא היה הפסח מגיע לכל אחד כי אם כזית מן הפסח], והלילה פקע איגרא [לקול המולת ההמון מההלל דומיין כאלו הגנין מתצקעים, שהיו אומרים ההלל על הפסח] ע"כ. הרי לנו גדל ההתלהבות שהיה להם בקיום מנזח זו.

וביזן שידע ה' שהקרבן קרבן פסח לא תהיה מנזח נחתי לכל אחד, כי ישנם בני אדם שיהיו צדך רחוקה ולא יעשו את הפסח, וזמן ששמש צית מקדשנו צטלה מנזח הקרבן הפסח לגמרי, על כן צירף ה' במנזח הראשונה חיוב מנזח מנזח ומנזח, ומנזח על מנזרים יאכלוהו (יב-ח), שזה ישאר להם מנזח נחתי בכל מקום וצכל זמן. ועל כן יש התרוממות הנפש

מנזח דאורייתא, וכמו כן כל סעודות שצת ויום טוב, ולמה יש התעלות יחירה צליל פסח.

ובראה דאיתא צגמרא (שצת קל.) כל מנזח שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב (תהלים קיט-קצב) שש אנכי על אמרתך [אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, והיא מילה] כמנזח שלל רב, עדיין עושין אותה בשמחה ע"כ. וציארו כי מנזח מילה היתה המנזח הראשונה שנצטוו צה אצרהם אצינו מפי ה', ושמחתו הנפלאה אז שזיכהו ה' לשרתו ולעשות נחת רוח לפניו, להתהלך לפניו ולהיות תמים, אשר אין חסידות כצתחלתו, השאיר רושם רב על כל הצאים אחריו, שכל הדורות יעשו מנזח זו בשמחה, כי הכל נגרר אחר תחלתו, וגופא צתר רישא גריה. וכמנזח צאגרא דפרקא (אות רה) צשם תלמידי הבעל שם טוב ז"ל, ליזחר צעומדו ממטתו שתהיה המחשבה הראשונה והדיבור הראשון והמעשה הראשון לה' צתורה וצמנזח, ואז גם כל היום יגרר אחר התחלתו ע"ש.

ובבוז שאלל אצרהם אצינו היתה המנזח הראשונה מנזח מילה, כמו כן אלל הכלל ישראל, המנזח הראשונה שנצטוו כאשר ילאו ממנזרים להיות לו לעם, היתה מנזח הפסח, צעשור לחודש הזה ויקחו להם איש

היה רצון ה' שהמספר הראשון יהיה משה רבינו ע"ה, שיספר לבניו הנסים ונפלאות שעשה הקב"ה עמנו, להשריש בלבם אמונת הצורה ב"ה, ועל ידי זה ישפיע על כל ישראל לדורות עולם, להמשיך בסיפור יציאת מצרים זליל פסח, אמונה תמידית להאמין באמונה שלימה בו ית', ובה פתח שערי אמונה לדורי דורות. וזה שהתחיל בלשון יחיד 'למען תספר' שיספר בעצמו לבניו, וסיים בלשון רבים 'וידעתם' כי אני ה', כי כל ישראל ידעו על ידי זה כי אני ה' ע"כ.

ובזמן ששורה הארה רבה בצית זליל פסח, אז הזמן מסוגל לעשות לעצמו חשבון הנפש איך הוא עומד ביהדותו, ומה יוכל לעשות להתעלותו. הוא יושב בהקיעל שלו, הבגד האחרון שבו יעוזב את עולמו, מהו הידיה שהכין לעצמו, שאין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים בלבד. ויסתכל על בניו המסובים על שלחנו, איזה בניו הוא משאיר אחריו, אשר רק המה הם הוגו האמיתי לעולמי עד. הוא ציער את כל ציתו ממשהו חמץ, וכידוע מספיק שזהו לרמוז על ציעור השאור שבעיסה, הוא היצר הרע אשר האדם כבוש תחתיו. ויתבונן כמה כלים חמוצים האסורים שמקושרים באינטערנעט נשארו מונחים בציתו, הוא רוצה לחנך כעת את בני ציתו

ציתר שאת צקיום מצות מנה, שמצוה זו הייתה המצוה הראשונה, אשר אין חסידות כבתחלתו, ובאופן שקבלוהו כן עושין אותה עדיין כמותה.

ובבזו כן במצות סיפור יציאת מצרים לבני ציתו, יש הארה מיוחדת להחדיר אמונת אלקי עולם בלבם, ולעורר אותם לחשקות בעבודת קונם, והוא על פי מה שפירש הרה"ק מוהר"י מצעלוצ' זי"ע הכתוב, ולמען תספר באזני צנך וצן צנך את אשר התעללתי במצרים ואת אבותי אשר שמתי צם, וידעתם כי אני ה' (שמות י-3). פתח בלשון יחיד למען תספר, ומסיים בלשון רבים וידעתם כי אני ה'. כי באמת לא יכלו ישראל לקיים צימים ההם מצות סיפור יציאת מצרים כראוי, יען כי כולם היו היוצאים ממצרים הם ונשיהם, כמו שנאמר (דברים יא-1) כי עיניכם הרואות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה, אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים (שמות יט-7), ולא היה למי לספר יציאת מצרים, רק משה רבינו ע"ה לבניו, שלא היו בניו אז במצרים, כי החזירם אהרן באמרו על הראשונים אנו מנטערים (רשי שמות יח-3). ובאמת מדוע עלתה זאת שבניו של משה לא יהיו צעעת יציאת ישראל ממצרים. אבל צהיות דבזה שמספרים יציאת מצרים לבני ציתו משרישים אמונת ה' בלב הבנים שיאמינו בה' אלקי ישראל. לכן

שמש ולשונם ומלבושם (ויק'ר לז-ה). ורק דבר זה הועיל להם שנשארו לגוי אחד, ולא נטמעו צין הגויים, גם כאשר היו מוכנעים תחת ידם יותר ממאתים שנה. בעוה"ר הדבר נפרץ צמילואו, מדי שנה בשנה יורדת הלבוש הנטוע שהיה אלל אמותינו, התן היהודית שהיה צמראה של יהודי מתדרדרת, ואין מי שיכול לעמוד צפרן. הערמיל הקצרות, השיטלין הארוכות, הלעי"ם שייטלין שאסרוה כל גדולי הדור, שייטלין של תקרובת עבודה זרה. נביעת העינים והפנים כשהולכין לחוץ, שנפרצה לאחרונה צאופן מצהיל, עד שיש כאלו שעוזרים על איסור כתובת קעקע, להכניס הנצב מתחת העור. ולעורר הצנים והצנות הנשואות שלא ישנו צביתם שום דבר הם ונשיהם וצנותיהם בלבושם ממה שהיה אלל אמותינו. וכמו כן לא להגרר אחר מה שנתפשט להלביש הילדים והבחורים צמכנסים נרות כדרכי הגויים, שלא ראינו זאת מעולם אלל בני ישראל הכשרים. וכמו כן להזהיר על הדיבור צלשון המדוברת ציהודים, שפת האידיש, שהשפה הצבית עם הילדים לא יהא רק צאידיש ולא צענגליש. ולקבל על עצמינו ללכת כדרכיהם, שלא שינו שמש ולשונם ומלבושם.

*

שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלקיך, כי צחדש האביב

צהחדרת אמונת אלקי עולם צסיפור יציאת מצרים, לעוררם ללכת כדרכי התורה, מהו המעסעדוש שהוא נותן לבני ציתו צמשך כל השנה כאשר משתמש צכלים הללו, לקרב אותם לדרכי הגויים וטומאתם.

בצ"ל פסח נתעלו ישראל צמצרים מצירא עמיקתא לאגרא רמה, משער המ"ט שצטומאה נתעלו לשערי הקדושה. וכח זה מתעורר צכל שנה ושנה, ולכל אחד ואחד מישראל ניתן הזדמנות צחג הזה שיתעלה גם הוא. אשר גם כאשר מתחלה עוצדי עבודה זרה היינו, עכשיו קרצנו המקום לעבודתו. הוא יושב היום כמו מלך צראש שלחנו, להזכירו כי ישראל בני מלכים הן (שבת סז.). היום ניתן לו הזדמנות לצאת מהבון שהוא שרוי צה כל השנה, ועכשיו קרצנו המקום להתעלות צמעלתן של ישראל להיות צן מלך. הלילה הזה נקבע לעשות שינויים לא רק לתינוקות, אלא גם לעצמו ובני ציתו, עד שזכה להכריז מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, צלשון התפעלות, מה גדול ומקודש ההשתנות שנעשה אללי צלילה הזה, אשר אור ה' חופף עלינו, והצא לטהר מסייעין אותו.

לעורר את בני הצית על נורת היהודי שהיה לישראל כל הימים צמצרים, ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצויינים שם, שלא שינו

העולם קדמון, אין לו בעלים, כחשו
 זה' ויאמרו לא הוא. אשר דבר זה כל
 בר דעת יכול להצין שאינו כן, שהרי
 אם יראו חדר או בית מפואר בכלים
 וספרים שונים, וישאלו מי בנה את
 הבית, ומי עשה הכלים הללו, ומי
 חיבר הספרים הללו, ויאמרו כי כל זה
 נעשה מעצמו, הרי הוא חסר דעה
 ומטורף שמקומו הוא בצית החולים
 לחולי נפש. ומכל שכן בעולם ומלואה,
 שמש וירח וכוכבים בהמות חיות
 ועופות, רק בער וכסיל יוכל לומר
 שנעשה מאליו ואין לו בעלים. אמנם
 אכתי יתכן לומר שאחר צריאתו עזב
 ה' עולמו, והשאיר הכל על הטבע,
 וכמו אומן שעושה מכונה אדירה ושוב
 עוזב אותה והכל מתנהג מעצמה, ויש
 מקום עדיין להכחיש ההשגחה העליונה
 בעולם בכל עת ורגע.

אמנם כאשר נעשה בעולם נס
 ומופת נפלא בשינוי מנהגו
 של עולם וטבעו, אז מתברר לכל שיש
 השגחת ה' על עולמו, ולא עזב אותה
 למקרה ולטבעו, אלא הקב"ה שליט
 בעולמו, ואין מעכב צידו. והאותות
 והמופתים שראו עינינו צמרים הם
 עדים נאמנים על בהירות אמונתנו
 שיש לעולם אלוה-ה שברא עולמו יש
 מאין, ולא עוד אלא שידע ומשגיח
 על כל מה שנעשה בעולם, והיכולת
 צידו להחליף את הזמנים ולשנות כל
 הדברים הטבעיים.

הוסיף ה' חלקיך ממזרים לילה (דברים
 טו-טז). ויש להצין מהו הקשר של
 מועד הפסח עם חדש האביב, שהן
 בעת יציאתם הדגיש הכתוב (שמות
 יג-ד) היום אתם יוצאים בחדש האביב,
 וגם לדורות יש לשמור שיחול החג
 בחדש האביב, ואם לאו יש לעבר
 השנה. - וברש"י הוסיף ה' לילה,
 והלא ציוס ילאו שנאמר (במדבר לג-ג)
 ממחרת הפסח ילאו בני ישראל וגו',
 אלא לפי שצלילה נתן להם פרעה
 רשות לצאת, שנאמר (שמות יב-לא)
 ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו' (ספרי)
 ע"כ. ויש להצין, דכיון דילאו ציוס,
 למה הדגיש כאן לומר שהוסיף
 ממזרים לילה.

גם עתה חג הפסח שאנו חוגגין זמן
 חירותנו, נריך ציבור לשמחה מה
 זו עושה שנעשינו בני חורין, הלא כל
 האומות הם בני חורין, אלא שאותנו
 הכניס ה' בגלות מזרים מאות בשנה
 ושוב הוסיאנו משם, ואם כן יש לנו
 להתאונן על מה שהיינו בגלות כל כך
 שנים, עד שנעשינו בני חורין.

וצראה, דהנה חג הפסח שנקבע זכר
 ליציאת מזרים, היא מקור
 אמונתנו הטהורה באלון העולם, וכמו
 שכתב הרמב"ן (שמות יג-טז) כי המופת
 הנפלא מורה שיש לעולם אלוה-ה
 מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. וציבורו
 כי יש הכופרים בעיקר ואומרים כי

רחמנא לטב, והן הטוב והן הרע
 צפנימיותם הם טובתו, אלא יש דברים
 שגם צחינויותם הם תענוג לקבלם, ויש
 דברים שצחינויותם קשה על האדם
 לסבולו, אבל תוכו לעולם טוב. ולכן
 חייב אדם לזרז על הרעה כשם
 שמזרז על הטובה, ולקבלינהו בשמחה
 (ברכות ס:).

וּבְצִיּוֹנוֹ צפרשתנו, שכאשר האדם
 מואל נגע בקירות ביתו, הוא
 בא להכהן ואומר 'כנגע' נראה לי
 בבית (יד-לה), ורש"י אפילו תלמיד
 חכם שידוע שהוא נגע ודאי, לא
 יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי,
 אלא כנגע נראה לי ע"כ. וביאר
 הר"ק בעל אמרי אמת ז"ל, כי
 בשעה שהאדם רואה הנגע על ביתו,
 הוא מתעצב ומתאנח וחושש על הנזק
 שיחכן לבוא שיזטרך לנתוך את ביתו.
 אבל לאמיתו מצוה רש"י ונתתי נגע
 נרעת (יד-לד), בשורה היא להם
 שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו
 אמוריים מטמוניות של זהב בקירות
 בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל
 במדבר, ועל ידי הנגע נתוך הבית
 ומואלן (ויק"ר ח-ו) ע"כ. ובסופו יכיר
 שאין זה נגע, אלא מתנה טובה
 שיתעשר על ידה. ולכן מלמדין אותו
 לומר 'כנגע' נראה לי בבית, כי מאן
 יימר שזהו 'נגע', הלא יתכן שזהו
 'ענג', אולרות כסף וזהב טמונה
 תחתיה ע"כ.

וזדו עיקר חג הפסח, זכר ליציאת
 מצרים, להעלות על לבנו ולשנן
 זאת לעממינו, וגם למען תספר באזני
 בן ובן בן את אשר התעללתי
 במצרים, ואת אותותי אשר שמתי צם,
 וידעתם כי אני ה' (שם י-ג). — ולכן
 חג הפסח איקרי שבת, וכמו שנאמר
 (ויקרא כג-א) מנחת השבת, כי בשבת
 אנו מעידים על ענס הצריאה, שצרא
 ה' עולמו בששת ימים, וציום השביעי
 שבת וינפש, והוא זכר למעשה בראשית.
 ועל זה בא חג הפסח להשלים עדות
 אמונה זאת, אשר מאז צריאתו לא עזב
 עולמו, והכל מתנהג בהשגחה פרטית
 על כל מה שמתרחש בה, שזאת נתזרר
 לעיני כל חי בהנסיס והנפלאות שעשה
 ה' במצרים. והשבת היא עדות על
 הצריאה, וחג הפסח משלים העדות על
 ההשגחה בעולמו.

והמתעצב עצמו באמונה טהורה זו,
 להיות מאיר זאת תמיד
 נגד עיניו, כי ה' נצב עליו בכל עת
 ומשגיח עליו ועל בני ביתו ועל הוגו,
 אז חיי רגועים וימיו שמחים, ומקבל
 כל מאורעותיו באהבה, כי מאתו לא
 תלא הרעות. וכמו ולד החוסה בכנפי
 אמו, כל זמן שרואה את אמו לפניו
 הוא רגוע. ועל דרך זה אי אפשר לאב
 נאמן כה' אלקינו להציא מאורע לבנו
 לרעותו. וגם כאשר צחינויותו נר לו
 וקשה לסבול, מכל מקום צפנימיותו יש
 טובה עמומה להאדם. וכל מה דעבד

ועל דרך זה היה גם גלות מצרים, בחינוכיותו היה הסבל קשה מאד, וימנרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה, אבל בפנימיותו היתה טמונה צוה טובה עצומה להכלל ישראל. וראיה לזה היא, דהלל גלות מצרים גילה ה' לאברהם ק"ט שנה מקודם, צברית צין הצברים, ואמר לו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם (בראשית טו-ג), ולא מצינו שיתפלל אברהם להעביר את הגזירה, אשר תשובה ותפלה ולדקה מעצירין את רוע הגזירה. והוא מטעם כי צשעה שנאמר לו נצוה זו, כתיב (שם טו-ה) ויואל אותו החוה, וברש"י הוילאו מחללו של עולם, והגזירה למעלה מן הכוכבים (צ"ר מד-יב) ע"כ. וכאשר מציטין הדברים מלמעלה למטה רואין רק פנימיות הטובה שגנוז צוה, וגודל הצורך והתועלת לעבור זה, ואין מקום לצקש רחמים לצטל זאת.

וביאורו הוא, כי הכתוב אומר (דברים ד-כ) ואתכם לקח ה' ויוילא אתכם מכור הצרול [הוא כלי שמוקקים צו את הזהב] ממצרים, להיות לו לעם נחלה כיום הזה ע"כ. והיינו דכמו הזהב מנקין אותו מכל סיג ופסולת שצתוכו עד שיהיה נקי וזך צרה כחמה, זהב טהור, כך נודרך חומר עם ישראל צעינוי מצרים. כי

מעת חטא אדם הראשון נפגס חומר האדם, ואין החומר סובל עולה של תורה, ולזה הוצרכו לעבור הזיכך במצרים שיהיו ראויים לקבלת התורה. וזה ויוילא אתכם מכור הצרול ממצרים, ותכלית הכור היתה, 'להיות לו לעם נחלה כיום הזה', ופירש בכלי יקר 'כיום הזה', להאיר כגלגל היומי זה השמש, ואוהציו כאלת השמש בגבורתו ע"ש. ואם כן גלות מצרים היתה טובה עצומה לבני ישראל להכשיר את חומרם לקבלת התורה ולהיות לו לעם נחלה. וראיה לזה, כי שאר האומות שלא היו צכור הצרול, לא היו יכולים להכניע עצמם ולקבל עליהם עול תורה, וה' מסיני צא ורח משעיר לנו [שפתח לבני שעיר שיקבלו התורה ולא רלו], הופיע מהר פארן [שהלך שם ופתח לבני ישמעאל שיקבלוה, ולא רלו] (דברים לג-ב).

ולבין יש חיוב לומר בצפור יליאת מצרים, מתחלה עובדי עבודה זרה היו אצותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו (פסחים קטו.), ולכאורה אין לזה קשר עם יליאת מצרים אלא עם טובת מתן תורה לישראל. אך צאמת גם זהו חלק מחיוב הסיפור, שלא יעלה על הלב טינא לומר מהו ההודאה על החירות, הלא טוב יותר היה שלא יכניסנו ה' מתחלה צהעינוי ולא נדרך לגאולה. על כן אנו אומרים כי מכירים אנו טובת

להגיע להיות לו לעם נחלה. ולכן אנו אוכלים בצפחה מזה לרמו על החירות, ומרור לרמו על השעבוד, והלל היה כורך מזה ומרור ואוכלים ציחד (פסחים קטו.), להורות אשר שניהם שוין, כי השיעבוד והחירות צפנימיותם כולן שוין לטובה, ואין חילוק צין זה לזה, הגם שבחינויות המרור מר, והמזה מתוקה לחיך אוכלו.

והנה לדבר זה שרואה אדם לפניו היזק והפסד, ושזב מתגלה לו הטובה שמונחת בזה, היא אלל זרעת תבואה, אשר הזרעים צדמעה צרנה יקצורו (תהלים קמ-ה), לוקח שק חטים וזורעם בתחלת החורף בצדמה, ושם מתרקב והולך עד שלא נשאר לו חטה שלימה, וזורע צדמעה שמפסיד הזרע, והלוך ילך ובכה צעת שנושא משך הזרע. והכסיל שאינו צקי צעבודת השדה, עומד ומתמה על הפסד התבואה שמפסיד הצעלים כאשר מפזרם על פני השדה. אלל לחמיתו אין זה הפסד כמו שגראה לפי ראות העין, אלל אדרבה זהו השקעה לריוח עזום העמידה לצוא, שבסופו יתרבה מזה תבואת השדה לרוב, וצא יצא צרנה נושא אלומותיו. וכמו כן הם כל המאורעות שהאדם עובר, אם כי לפי ראות העין הוא רואה היזק והפסד ונער, אלל צרבות הימים מתגלה הטוב שהיה מונח בזה. וככה היה צמרים, שהעיניו והשיעבוד

הגלות גם כן, שהיה בזה כורך עזום, כי 'מתחלה עוצדי עבודה זרה היו אצותינו', שנפגם בזה החומר שלנו והנפש, ולא היינו מסוגלים להיות לו לעם נחלה, על כן הוצרך הכור הצרול מתחלה לטהר ולזכך אותנו, 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו', ואם כן היה עיניו מצרים הכרח לנו, ושפיר אנו מודים על גאולתנו ופדות נפשו.

והנה צהיות ישראל צמרים בעיניו השיעבוד, לא הרגישו ישראל הטובה שיש בזה, כי לא השיגו עדיין אז עזם נתינת התורה לישראל, ולהיות נבחר מכל העמים להיות עם ה', ולכן ויאנחו בני ישראל ויצעקו, כי הימים צמרים היה להם חשכות ואפילה. אלל צליל נחתם אחר שמלו עזמם והקריצו פסח לה', זכו להשגות עזומות, ואז השיגו הטובה העזומה שהיתה טמונה בתוך העינוי, להיות להם כור צרול להזדקך, ואז 'הוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז', האיר להם החשכות של הימים שהיו צמרים, והשיגו האור הגדול והטובה העזומה שהיתה טמונה בזה, והיה מאיר זאת לנגד עיניהם כמו דבר שרואין צאור מופלא של תקופת תמוז.

ובחג הפסח אנו נותנים הודאה לה', הן על הגלות והן על החירות, כי צפנימיותם הם כולן שוין לטובה, כי צלי גלות מצרים לא היינו יכולים

‘ועשית פסח לה’ אלקיך, על דרך זה תעשה את חג הפסח, להודות לה’ הן על הגלות והן על החירות, ‘כי צדש האביב הוֹיֵאֵךְ ה’ אלקיך ממנרים לילה’, כי השגה זו היה לך במנרים, דהוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז, לרמוז שהשכות גם כן טמון בתוכה אורה, וזוה יתחזק אלך אמנות אלקי עולם צהשגחתו הפרטית על כל מה שעובר עליך.

וְכַהֲ יִתֵּן ה’ שְׂזוּכָה לְחוּג אֶת חַג הַמִּנּוֹת צְדִיאוֹת, וְלִהְיֶעֱשֶׂם צְאֻמּוֹת אֲלֵקֵי עוֹלָם לְעוֹלָמֵי עַד, אֲנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ, עַדִּי נֹכַח לְרֵאוֹת צִישׁוּעַתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְבִיאַת גּוֹאֲלֵנוּ, בְּנִיסָן נִגְאָלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל צַ”א.

היו לתכלית הטוב שנוכל להזדקק לקבל על ידי זה התורה.

זוהו הטעם אשר ‘היום אתם יוצאים צדש האביב’, שזוהו זמן התחלת הצמיחה של התצואה, שאז מתגלה לעיני כל רואה, אשר מה שהיה נראה מלפני זמן כהיזק והפסד, בשעה שהיה זורע, סופו רואין התוצאות הטובות שנתהוה ממנה. וזוה נשכיל להבין שכמו שראינו זאת במנרים, כן הוא בכל עת ועידן, אשר מאתו לא תלא הרעות, ובכל דבר טמון צפנימיותו טובה. ועל כן אמר הכתוב ‘שמור את חדש האביב ועשית פסח לה’ אלקיך’, שמור נקודה זאת שכל אחד רואה בעת חודש האביב, זמן צמיחת התצואה, שגם ההיזק וההפסד סופו לטובה,

של”ם פרשת טהרה (שבת הגדול) תשפ”ב לפ”ק

להציל ראייה ממרחק צפרשת מסעי דציוס ילאו, הלא קרא מפורש הוא במקומו, והי צעם היום הזה ילאו כל צבאות ה’ מארץ מנרים (שמות יב-מא), הרי דיציאתם היתה ציוס.

וְנִרְאָה דַּמְצוֹר צוּהִיק (פ’ צא לת.) דהוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז, הדא הוא דכתיב (מחלים קלט-יב) ולילה כיוס יאיר כחשיכה

שְׂמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעִשִׂית פֶּסַח לַה’ אֲלֵקֵיךְ, כִּי צִדְשׁ הָאָבִיב הוֹיֵאֵךְ ה’ אֲלֵקֵיךְ מִמְנַרִים לַיְלָה (דברים טז-ט). וצרש”י הוֹיֵאֵךְ ה’ לילה, והלא ציוס ילאו שנאמר (במדבר לג-ג) ממחרת הפסח ילאו בני ישראל וגו’, אלא לפי שצלילה נתן להם פרעה רשות לצאת, שנאמר (שמות יב-לא) ויקרא למשה ולאהרן לילה וגו’ (ספרי ע”כ. ולכאורה יש להבין דלמה הוצרך

יש חיוב גם זלילה, חבל לדעת רבי אלעזר בן עזריה דמוכירין יציאת מצרים זלילות גם זכל השנה, מה נתחדש זליל פסח. ובמנחת חינוך (מנחה כא) סובר, שזכל הלילות די בהזכרת יציאת מצרים לחוד זלא סיפור, וזליל פסח יש חיוב זסיפור הנסים והנפלאות שעשה עמנו ה' ע"ש. (ועיין ויגד משה על פסח סימן ט).

ואצו אומרים (בהגדה של פסח) ואפילו זולנו חכמים זולנו נזונים זולנו זקנים זולנו יודעים את התורה מנחה עלינו לזפר זיציאת מצרים, וזל המרבה לזפר זיציאת מצרים הרי זה משזבח. וזיאורו הוא, כי גם כאשר יודע הזל, מנחה לשנן זאת עוד הפעם ועוד הפעם, כי זריזוי הדיבור זאמונה נחזק זאת יותר זלזו, עד שיאירו הדברים כנגד עיניו כמו שרואה זאת זחוש. וכמו שזפירשו (תהלים קטז-י) הזמנתי כי אדבר, הזמונה מאיר כפי מה שמרבה זדיבורו, כי יש ממזין זדבר חבל אין גופו מקושר עם מה שממזין זשכלו, ויש זכל גופו מקושר זאמונהו.

ובתוב זספרן של זדיקים (מערכת יא אות טו) שהרה"ק זעל קדושת לוי זי"ע, זעת זבח פעם חורה מרזו הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, שאל אותו חמיו, מה נתחדש לך זצית הרז. השיז לו, נודעתי אז עם איז דא א

כאורה ע"כ. וידועים זברי הגר"א זלכן נאמר, ועזרתי זחרץ מצרים זלילה 'הזה' (שס יז-יז), ולכאורה שורש 'לילה' היא לשון נקבה, ויותר יונזק לומר לילה 'הזאת', אך זהיות שאז היתה לילה כיום יאר, ויום הוא לשון זכר, לכן נאמר זלילה הזה. וזהו שאומרים מה נשתנה הלילה 'הזה' מזל הלילות ע"כ. ואם כן ממנה שנאמר שיזאו זעזם היום הזה, חכתי יש לומר דיזאו זלילה, אך לילה הזו היא מאיר אז כעזם היום זחזקופת תמוז, על כן הזיא קרא דממחרת הפסח יזאו זני ישראל, אשר מזה יש הזכר זלא יזאו זלילה חלא למחרתו. חלא כיון שניתן להם רשות לזאת זלילה, על כן חמר הזויזך ה' ממצרים לילה.

אך חכתי זריך זיאור, מהו הזקשר של מועד הפסח עם חדש הזביז, שהן זעת יציאתם הדגיש הזכות (שמות יג-ז) היום חתם יונזאים זחדש הזביז, וגם לדורות יש לשמור שיחול חזג זחדש הזביז, ואם לאו יש לעזר השנה.

וגראה דהנה זליל פסח יש חיוב לזפר זיציאת מצרים. וכזר הזקשו הא זכל יום יש מנות עשה של זכירת יציאת מצרים, ומזה החילוק זין ליל פסח לשאר הימים. וזשלמא לדעת חכמים דאין מזכירין יציאת מצרים זלילות (זרכות יז), שזפיר מזזן זזפסח

יציאת מצרים לעצמו, לא כן צפסח יש חיוב של 'הגדת לבנך' ציום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה' לי צנחתי ממצרים, בשעה שיש מנה ומרור מונחים לפניך. וכתוב באזהב ישראל (לפסח ד"ה יכול מראש חודש) דבליל פסח מתגלין הארת המוחין, ומתגלה אור השכל והאמת והאמונה, וחופף כלילה הזה על כל זרע ישראל. ואז כשתשיב לבך תשובה זו ותגיד לפניו כל הסיפור הלז, אז בודאי יכנסו דברי האב באזני הבן, ויאמין באמת ביציאת מצרים. מה שאין כן בשאר ימות השנה שאז החשכות גובר בעולם, על ידי זה לא יוכל הבן לקבל דברי אביו ולהאמין בהם ע"כ.

ובנגד ארבעה צנים דברה תורה, אשר לכולם יש קגולה זו שבליל פסח יכנסו הדיבורים באזניו ויעשו רושם. וגם להבן התם המרבה לספר לו יציאת מצרים הרי זה משוּבָח. כי כל דיבור ודיבור הוי מנה, ודיבורי קדושה אלו ישאירו עליו רושם דקדושה. ולא עוד אלא גם צבן רשע יש מנה לספר, אם כי יתכן שהדברים הללו לא יעשו עליו רושם כעת, מכל מקום צרבות הימים ימחו ממנו פירות, ויבוא יום שיתעורר מהדיבורי קדושה שנשמעו לאזניו.

גאט אויף דער וועלט. ואמר לו חמיו ומי לא ידע זאת, ויקרא את שפחתו ושאל אותה, הידעת שיש אלקים בעולם, ותאמר ידעתי. ואמר הרה"ק היא אומרת, אבל אני באמת יודע ע"כ. ובהגדה חדש האביב כתוב דלכך צקיום הקדר אומרים אחד מי יודע, אחד אני יודע, אחד אלקינו שבשמים ובארץ. כי אחר ריבוי הסיפור ביציאת מצרים יש להגיע לבחינת אני 'יודע' שאחד אלקינו, לא באמירה לצד, אלא דע את אלקי אביך ועצדהו (דברי הימים א כח-ט).

וגם כאשר הגיעו כבר למדריגה זו, וכולנו חכמים וזקנים ונבונים ויודעים כל התורה, עם כל זה מנה עלינו לספר ביציאת מצרים, כי עושה רושם רב בזה למעלה, וכדאיתא בזה"ק (פ' בא לט). דאיון מלין סלקין, וכל פמליא דלעילא מתכונשין וחמאן לון, ואודאן כוליהו לקוב"ה, ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא ע"כ. והלא הקב"ה בורא מלאכים חדשים יום יום, וכמו שאומרים (באקדמות) חדתיך נבט לנפרין סגיאיה טרשותא, ויש הרבה מלאכים שהם שומעים כעת הפעם הראשונה איך ישראל מספרים יציאת מצרים, והולכים ומשצחים ומפארים למעלה.

*

ואמר הכתוב (שמות יב-כו) והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה

עוד גם זאת יש תוספת מנה צפסח, שצכל השנה די שמוכיר

רושם לכל הדורות לצניהם אחריהם, וידעתם כי אני ה'.

והצגה ה' אמר למשה שיספר גם לצני צניו, והיינו שבניו היו גרשום ואליעזר, וצניהם הם 'צן צנך'. ומנינו שאמר הכתוב (שופטים יח-ל) ויקומו להם בני דן את הפסל, ויהונתן צן גרשום, הוא וצניו היו כהנים לשבט הדני עד יום גלות הארץ. ואמרו חז"ל (בבא בתרא קט:): שאמרו לו, לאו ממשה קאתית ועכשיו תעשה כהן לעבודת כוכבים וכו'. כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר, מינהו על האזרות שנאמר (דברי הימים א כו-כד) ושואל צן גרשום נגיד על האזרות, וכי שואל שמו והלא יהונתן שמו, אמר רבי יוחנן ששב לא-ל בכל לבו ע"כ. ואיתא בילקוט (שופטים עג) ונביא אחד זקן יושב בצית אל (מלכים א יג-יא), הוא היה, שהחזיק עצמו לעבודה זרה, ואותו היום חזר בתשובה ושרתה עליו רוח הקודש ע"ש.

[ויעיין בעשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו (תקור הדין ח"א פרק כג), שדוד בא והחזירו בתשובה ומינהו על האזרות, וצא שלמה ושנה סנקליטין (הממונים ושרים של אציו) וחזר לסורו, והיה נביא הבעל בצית אל (ירושלמי ברכות ט-ג), ובסוף ימיו נתקרב וכו'. ובשעה שיהונתן הרהר מאליו תשובה שלימה, שרתה עליו רוח

העבודה הזאת לכם, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על צתי בני ישראל צמנרים צנגפו את מצרים, ואת צתינו הניל, ויקוד העם וישתחוו ע"כ. וצרש"י על צשורת הצנים שיהיו להם ע"כ. והיא פליאה הלא לכל יושבי תבל יש צנים, ומהו הצשורה. ועוד שהלא זהו שאלת הרשע, מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ואם כן מהו הצשורה צזה. וראיתי לצאר כי משה רבינו הודיע להם גדול כח קדושת הלילה, שמשפיע גם על הרשע. וכאשר צן הרשע ישאל מה העבודה הזאת לכם, לא תפנה אליו עורף, ותמנע עצמך מלענות לכסיל כאולתו, אלא תמשיך לספר לו הנסים של יציאת מצרים, ואמרתם זבח פסח הוא לה' וגו', כי סופן של הדצרים יהא שישאירו עליו הדיצורים הללו רושם, שעל כל פנים לעת זקנתו יתעורר. ועל צשורה זו נאמר ויקוד העם וישתחוו.

ובצניו שאמר ה' למשה ולמען תספר באוני צנך וצן צנך את אשר התעללתי צמנרים, ואת אותותי אשר שמתי צם, וידעתם כי אני ה' (שם י-ג). וכבר דברנו היום (בדרשת שנת הגדול) שמשעה רבינו היה המספר הראשון לצניו שלא היו שם צעת שיצאו ישראל ממנרים, וצזה המשך כח קדושה עצומה, שיעשו הדיצורים של סיפור יציאת מצרים

וטפה שירדת על האדמה עושה רושם על הצמיחה דלעתיד, אלא דבשעת ירידת הגשמים לא ניכר זה כלל, רק ברבות הימים מכירין למפרע איך כל טיפות המימות עשו פרי, ומתמלא כל השדה בתבואה ופירותיה.

ובבזו כן היא גם צפרי הצטן, הדיצורים הנשמעים להם מתורה ואמונה, עושה פרי בהשומעים, גם כאשר לפי שעה לא ניכר זאת. והרי אמרו (אבות 3-n) רבי יהושע צן חנניא אשרי יולדתו. וצרע"צ שמיוס שנולד לא הוציאה עריסתו מצית המדרש, כדי שלא יכנסו צאזניו אלא דברי תורה ע"ש. ומכל שכן מה ששומעין כאשר הם כבר בעלי דיעה. ולכן יש לנצל את ימי החג להשמיע לאוזן הצנים האמונה הטוהרה שיסודתו היא מציאת מנצרים. ולא רק לצן החכם, אלא גם לתם ולרשע, כי קופו יעשו רושם.

ולבן ניתנה חג הפסח צחודש האביב, ללמוד מהאביב איך כל טפה וטפה עושה רושם, גם כאשר לא היה מורגש זאת כל ימות החורף בעת שירדו. ושמור את חדש האביב, תשמור הנקודה שאנו רואים אצל חודש האביב, 'ועשית פסח לה' אלקיך', פס"ח היא פ"ה סת, שזהו מצות החג, והגדת לצנך. ולזכור גדול כח ליל פסח, שמתעורר בכל שנה

הקודש, והיה נביא חמת לה' וכו' ע"ש. וכתוב עוד שם (מאמר אס כל מי ח"צ סימן א) דצגמרח (מגילה יד.) מ"ח נביאים נתנבאו להם לישראל. וצרע"י פירט שמוחס, וסיים שנים לא ידעתי ע"כ. ויהונתן צן גרשום הוא אחד מהם שלא פירט ע"ש].

הרי לנו כי צן צנו של משה רבינו התדרדר עד שהיה כהן לעבודה זרה, ורבות צנים אחר זה, אחר ימי דוד המלך, שב לא-ל צכל לצו עד ששרתה עליו רוח הקודש ונעשה נביא חמת. הרי לנו איך סיפורו של משה רבינו צאזני צן צנו, את אשר התעללתי צמצרים, עשה רושם עליו, שסוף כל סוף חזר בתשובה ונתרומם צרום המעלה. ומוזה נשכיל להצין גדול החשיבות של כל דיצור ודיצור שמרצה לספר ציציאת מנצרים לכל סוגי צניו וצני צניו.

והנה אנו רואין צצמיחת התבואה, שזורעין אותה בתחלת החורף, והזריעה נרקצת צארץ, ונשאר צה רק קוסטא דחיותא שממנה מתחלת להצמיח. והגשמים והשלגים של ימות החורף משפיעים עליה, עד שבקופו צימי האביב, מתמלאת השדה בתבואתה. וכמו כן צפרי האילן, הגשמים היורדים תמיד על האילנות, ממנה נכנס שרץ צאילנות, וציומי דניסן מוציאה פירותיה. וכל טפה

דברי

שבת הגדול

תורה

מה שהיה במזרים בלאתם, שהיו שרויים במ"ט שערי טומאה, ובליל זה ינאו מאפלה לאור גדול, ברום המעלות של קדושה, ו'בחדש האביב הושיאך ה' אלקיך ממזרים לילה', כאשר היינו צדיקא התחמונה של טומאה, לילה מעשיהן של רשעים (צ"ר ג-ח), וישיאה זו מתעורר בכל שנה, שנוכל כל אחד מאתנו ללאת מאפלה לאור גדול.

